LOYIHA TEXNOLOGIYALARI ORQALI BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH TA’LIM TALABALARINI PEDAGOGIK JARAYONDA MUSTAQILLIKKA O‘RGATISH

Abdusattorova Go’zalxon
FarDu tayanch doktoranti

Annotatsiya
Mazkur maqolada loyiha texnologiyalarining bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonidagi ahamiyati, talabalarda pedagogik mustaqillikni shakllantirish imkoniyatlari va ushbu texnologiyaning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Shuningdek, loyiha faoliyatini tashkil etish bosqichlari, uning talabalarning kasbiy kompetensiyalari shakllanishiga ta’siri hamda ta’lim jarayonidagi samaradorligi batafsil yoritilgan.

Kalit so‘zlar: *loyiha texnologiyasi, pedagogik mustaqillik omili, bo‘lajak o‘qituvchi, boshlang‘ich ta’lim, kompetensiya, innovatsion ta’lim, ijodkorlik, ta’lim sifati tamoyili.*

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida ta’lim tizimiga qo‘yilayotgan talablar tubdan o‘zgarmoqda. Zamonaviy maktab o‘qituvchisi nafaqat o‘z fanini mukammal bilishi, balki mustaqil fikrlovchi, innovatsion yondashuvlarga ega, muammolarni tezkor hal qila oladigan mutaxassis bo‘lishi lozim. Shu nuqtayi nazardan, oliy pedagogik ta’lim muassasalari oldida bo‘lajak o‘qituvchilarning mustaqil faoliyat yuritish kompetensiyalarini rivojlantirish vazifasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi talabalari kelajakda yosh avlodning ilk ustozlari sifatida faoliyat olib boradilar. Ularning pedagogik mustaqilligi, tashabbuskorligi va kasbiy mas’uliyati ta’lim sifati bilan bevosita bog‘liqdir. Shuning uchun oliy ta’lim jarayonida talabalarning mustaqilligini rivojlantiruvchi innovatsion texnologiyalarni qo‘llash zarurati ortib bormoqda. Shunday texnologiyalardan biri loyiha texnologiyasi hisoblanadi. Ushbu texnologiya ta’lim oluvchini faol subyekt sifatida maydonga chiqarib, uni mustaqil izlanish, tadqiqot olib borish, muammolarni aniqlash va ularni yechish faoliyatiga jalb etadi. Natijada talaba bilimlarni tayyor holda qabul qiluvchi emas, balki bilimlarni yaratuvchi va amaliyotda qo‘llovchi shaxsga aylanadi. **Loyiha texnologiyalarining nazariy asoslari.** Loyiha texnologiyasi pedagogika fanida innovatsion ta’lim texnologiyalaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Mazkur texnologiyaning shakllanishi amerikalik pedagog va faylasuf **Jon Dyui** hamda uning shogirdi nomlari bilan bog‘liqdir. Ularning fikricha, ta’lim hayot bilan bog‘langan bo‘lishi va o‘quvchilar real muammolarni hal qilish jarayonida bilimlarni egallashlari lozim. Loyiha texnologiyasining asosiy maqsadi talabaning bilish faoliyatini faollashtirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va amaliy natijaga erishishga yo‘naltirishdan iborat. Bunda talabalar muayyan pedagogik muammoni o‘rganib, uni hal etish yo‘llarini izlaydilar. O‘qituvchi esa yo‘naltiruvchi va maslahat beruvchi vazifasini bajaradi. Pedagogik jarayonda mustaqillik tushunchasi va uning ahamiyati Mustaqillik – shaxsning tashqi yordamga kamroq tayanib, o‘z oldiga maqsad qo‘ya olishi, qaror qabul qilishi va faoliyat natijalarini baholash qobiliyatidir.

Pedagogik nuqtayi nazardan mustaqillik ta’lim oluvchining o‘quv-bilish faoliyatini ongli ravishda tashkil etishi va boshqara olishini anglatadi. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi uchun mustaqillik quyidagi jihatlarda namoyon bo‘ladi:

1. Darslarni mustaqil rejalashtirish;
2. Ta’lim metodlarini tanlay olish; 3. O‘quvchilar faoliyatini tashkil etish;
4. Pedagogik muammolarni hal etish;
5. Ta’lim jarayonini tahlil qilish;
6. Innovatsion g‘oyalarni amaliyotga tatbiq etish.

Mustaqillik o‘qituvchining kasbiy kompetentligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Shu sababli uni talabalik davridayoq shakllantirish muhim ahamiyatga ega.

Loyiha texnologiyalari orqali mustaqillikni shakllantirish mexanizmlari: Loyiha faoliyati talabalarning mustaqilligini bosqichma-bosqich rivojlantiradi. Har bir bosqichda talaba muayyan vazifalarni mustaqil bajarishga jalb etiladi.

1. Muammoni aniqlash bosqichi

2. Talabalar pedagogik jarayonda mavjud muammolarni aniqlash va ularni tahlil qilishni o‘rganadilar. Masalan, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida matematik savodxonlikni rivojlantirish yoki o‘quvchilarning kitobxonlik madaniyatini shakllantirish kabi muammolar tanlanishi mumkin.

3. Rejalashtirish bosqichi

4. Bu bosqichda loyiha maqsadi, vazifalari, amalga oshirish muddati va kutilayotgan natijalar belgilanadi. Talabalar faoliyat rejasini mustaqil ishlab chiqadilar.

5. Axborot to‘plash bosqichi

6. Talabalar ilmiy manbalar, darsliklar, internet resurslari va amaliy tajribalarni o‘rganadilar. Bu jarayon ularning axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantiradi.

7. Amaliy faoliyat bosqichi

8. Loyiha doirasida talabalar dars ishlanmalari, metodik tavsiyalar, didaktik o‘yinlar yoki elektron ta’lim resurslarini yaratadilar.

9. Taqdimot va baholash bosqichi Loyiha yakunida natijalar taqdim etiladi va tahlil qilinadi. Bu esa talabalarda refleksiya va o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalarini shakllantiradi. Shuningdek, boshlang‘ich ta’lim talabalarida pedagogik mustaqillikni rivojlantiruvchi loyiha turlari: - **Amaliy loyihalar** Muayyan amaliy mahsulot yaratishga qaratiladi: a) didaktik o‘yinlar; b) lektron dars ishlanmalari; d) metodik qo‘llanmalar; e) sinfdan tashqari tadbir ssenariylari. **- Ijtimoiy loyihalar** Talabalar maktablar va mahalla bilan hamkorlikda ta’limiy tadbirlar tashkil etadilar. Bu ularda liderlik va tashabbuskorlik sifatlarini rivojlantiradi. **- Ijodiy loyihalar** Talabalar o‘quvchilar uchun ertaklar, videodarslar, taqdimotlar va interaktiv materiallar yaratadilar.

Loyiha texnologiyalarining afzalliklari Loyiha texnologiyalarini qo‘llash natijasida: talabalar ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi; nazariy bilimlar amaliyot bilan bog‘lanadi; ijodiy fikrlash rivojlanadi; mas’uliyat hissi kuchayadi; kommunikativ kompetensiyalar shakllanadi; liderlik sifatlari rivojlanadi; kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasi oshadi. Bundan tashqari, loyiha faoliyati talabalarning o‘z

kuchiga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi va kasbiy o‘zini o‘zi rivojlantirishga motivatsiya hosil qiladi.

TADQIQOT NATIJALARI VA MUHOKAMA

Pedagogik tajribalar shuni ko‘rsatadiki, loyiha texnologiyalari qo‘llanilgan guruhlarda talabalarning mustaqil ishlash ko‘nikmalari sezilarli darajada rivojlanadi. Ular axborotlarni izlash, tahlil qilish va umumlashtirishda yuqori natijalarni namoyon etadilar. Shuningdek, jamoada ishlash, muloqot qilish va muammolarni hal etish ko‘nikmalari ham shakllanadi. Talabalarning loyiha faoliyatidagi ishtiroki ularning kelajakdagi pedagogik faoliyatga moslashuvini tezlashtiradi. Chunki ular nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladilar

XULOSA

Loyiha texnologiyalari bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarini pedagogic jarayondagi mustaqillikka o‘rgatishning samarali vositasi hisoblanadi. Ushbu texnologiya talabalarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish, ijodkorlik, mas’uliyat va refleksiv faoliyat ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Natijada pedagogik faoliyatga tayyor, raqobatbardosh va innovatsion yondashuvga ega mutaxassislar shakllanadi. Shu bois oliy ta’lim muassasalarida loyiha texnologiyalaridan keng foydalanish, ularni o‘quv fanlari mazmuniga integratsiya qilish hamda loyiha asosida o‘qitish metodikasini takomillashtirish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari*. – Toshkent: Fan, 2021.
2. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A. *Ta’limda innovatsion texnologiyalar*. – Toshkent: Iste’dod, 2022.
3. Klarin M.V. *Innovatsionniye modeli obucheniya*. – Moskva, 2021.
4. Po’lat E.S. *Sovremennie pedagogicheskiye i informatsionniye texnologii v sisteme obrazovaniya*. – Moskva, 2020.
5. Dewey J. *Democracy and Education*. – New York, 2018.
6. Kilpatrick W.H. *The Project Method*. – New York, 2019.
7. Zeer E.F. *Kompetentnostniy podxod v obrazovanii*. – Moskva, 2021.
8. Xodjayev B.X. *Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent, 2023.